

# Handleiding over ARBO en BHV van OBenA

## Handleiding over waar een kerkelijke gemeente aan moet voldoen rondom de veiligheid van medewerkers, vrijwilligers en bezoekers in en om de kerk.

### Inleiding

De generale synode gaf aan deputaten onderlinge bijstand en advies de opdracht om de plaatselijke gemeenten te informeren over de wetgeving met betrekking tot Arbo, BHV en het Bouwbesluit.

Binnen een kerkelijke gemeente zijn veel mensen actief. Predikanten, koster, kerkelijk werkers, jeugdwerkers en er is bovenal heel veel vrijwillige inzet van gemeenteleden. Allemaal dragen ze hun steentje bij aan de kerkelijke gemeente. Welke eisen stelt de overheid aan hun veiligheid? Wat heeft de overheid daarover bepaald?

Deze handleiding wil de gemeenten informeren over wat de wetgever voorschrijft op het gebied van veiligheid en wat dit voor de plaatselijke gemeente betekent. Wij beperken ons in deze notitie tot de hoofdlijnen van het wettelijk kader. Het verschil in grootte van onze kerkelijke gemeenten zorgt ervoor dat de uitvoering per gemeente zal verschillen. Veiligheid is geen bijzaak. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van een kerkenraad. In de praktijk is die taak veelal gedelegeerd aan de commissie van beheer. Met deze notitie hopen wij u daarbij te ondersteunen.

De volgende onderwerpen komen in deze notitie aan de orde:

- Wat schrijft de Arbo-wet voor?
- Welke taken en verantwoordelijkheden hebben gemeenten?
- Wat is een Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E)?
- Welke eis stelt de wet aan de bedrijfshulpverlening (BHV)?
- Wat regelt het Bouwbesluit?

De overheid legt steeds meer nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van het veilig gebruik van (kerkelijke) gebouwen en heeft in de wet ook veiligheidseisen vastgelegd waar aan moet worden voldaan. Iedere kerkelijke gemeente is daarbij zelf verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de bezoekers, vrijwilligers en medewerkers in de kerkelijke gebouwen.

### Arbo-wet

De Arbeids Omstandighedenwet (Arbo) heeft tot doel het bevorderen van een gezond en veilig werkklimaat. In de wet staat beschreven welke mate van bescherming bedrijven moeten bieden aan medewerkers, zodat zij veilig en gezond kunnen werken. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen vrijwilligers en medewerkers in loondienst. De voorschriften waar men zich aan moet houden, zijn opgenomen in de Arbo-wet, het Arbobesluit en de Arboregeling. Deze verplichting geldt ook voor vrijwilligersorganisaties en dus ook voor kerkelijke gemeenten. Houdt een kerkelijke gemeente zich niet aan de voorschriften dan kan dat tot strafrechtelijke of bestuurlijke sancties leiden maar ook tot een civielrechtelijke aansprakelijkheid van de gemeente.

De huidige Arbo-wet die per 1 april 2011 is gewijzigd maakt voor de risico-inventarisatie geen onderscheid meer tussen vrijwilligers en medewerkers in loondienst. Beide groepen verrichten taken en lopen daardoor dezelfde risico's.

### Wanneer is de Arbo-wet van toepassing? Welke wettelijke normen zijn er?

De Arbo-wet gaat uit van een 40-urennorm voor betaalde arbeid en er is een verschil in de verplichtingen die daaruit voortvloeien.

Belangrijk is om daarbij te vermelden dat in een kerkelijke gemeente de predikant juridisch niet in loondienst is, maar wordt beroepen om zijn ambt in een gemeente uit te oefenen. De uren van de predikant tellen dus niet mee voor de vaststelling van de 40-urennorm. Het kan in een gemeente bijvoorbeeld wel gaan om het in loondienst hebben van koster,

jeugdwerkers, kerkelijk werkers of evangelisten.

In de hoofdlijn komt er een drietal situaties voor:

1. Kerkelijke gemeenten met meer dan 40 uur per week betaalde arbeid;
2. Kerkelijke gemeenten met minder dan 40 uur betaalde arbeid per week;
3. Kerkelijke gemeenten met uitsluitend vrijwilligers.

### Kerkelijke gemeenten met meer dan 40 uur per week betaalde arbeid

De wettelijke verplichtingen voor gemeenten met in totaal meer dan 40 uur betaalde arbeid per week (exclusief predikant) luiden als volgt:

#### **A. Aansluiten bij Arbodienst**

Volgens de Arbo-wet is een werkgever verplicht om zich deskundig te laten ondersteunen bij zijn Arbo- en verzuimbeleid. Kleinere instellingen kunnen de verzuimbegeleiding doen via een Arbodienst of verzuimbegeleidingsbureau (zgn. vangnetregeling). Volgens de Wet Verbetering Poortwachter bent u als werkgever verantwoordelijk voor de eerste twee jaar van ziekte. Een Arbodienst kan ook de termijnen van de Wet Verbetering Poortwachter voor u bewaken. U bent namelijk ook verantwoordelijk voor het op de juiste wijze re-integreren van een zieke medewerker. Als een gemeente daar fouten in maakt, kan dat de gemeente later bij een instroom in het UWV veel geld kosten.

#### **B. Risico-Inventarisatie & -Evaluatie**

Om tot een planmatige aanpak te komen moet een kerkelijke gemeente het stappenplan op p. 9 en 10 in de OBenA [Rapportage Arbo, RIE en BHV](#) van 19-03-16 uitvoeren.

Voor kerkelijke gemeenten is het uitvoeren van Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) een wettelijke verplichting.

Een RI&E is een *inventarisatie naar de gevaren* binnen een kerkelijke gemeente met betrekking tot een gezonde en veilige werkomgeving en het welzijn van medewerkers en vrijwilligers. Systematisch wordt er gekeken welke risico's het werk met zich mee kan brengen voor de medewerkers en de vrijwilligers. Na het per gebouw inventariseren van eventuele gevaren volgens de [Arbochecklist risico's en evaluatie \(RI&E\)](#) moet de kerkelijke gemeente een *plan van aanpak* maken voor knelpunten van technische of organisatorische aard welke vervolgens moeten worden uitgevoerd. Indien gebruik gemaakt wordt van het standaard RI&E model voor kerkelijke gemeenten, dan wordt automatisch een plan van aanpak gegenereerd van knelpunten voor uitvoering kunnen worden. Deputaten hebben geregeld dat dit oorspronkelijke (RIE) met Arbochecklist (model van PKN) wat voorzien is van een Arbokeur ook door onze gemeenten gebruikt kan worden. Download de RI&E met Arbochecklist van onze website [www.cgk.nl/project/obena](http://www.cgk.nl/project/obena). Als u een eigen RI&E model gebruikt, moet u dit model laten toetsen door een Arbodienst.

Sommige verzekeringen stellen als voorwaarde dat er een actuele RI&E is. Wij adviseren u dit te controleren in uw polissen. Het niet voldoen aan deze voorwaarde kan problemen opleveren bij een eventuele schade-uitkering.

#### **C. Voorlichting/instructie**

Om tot een goed Arbo beleid te komen is het belangrijk dat de kerkenraad en/of een ander door haar aangewezen commissie (wellicht Commissie van Beheer) de medewerkers en vrijwilligers inlicht over de te verrichten werkzaamheden en de daaraan verbonden risico's. Daarnaast dient duidelijk gemaakt te worden welke maatregelen zijn genomen die erop gericht zijn deze risico's te voorkomen of te beperken. Een kerkelijke gemeente draagt er ook zorg voor dat medewerkers en vrijwilligers kennis hebben over de wijze waarop de deskundige bijstand is georganiseerd.

#### **D. Preventiemedewerker**

De wetgever heeft voorgeschreven dat iedere werkgever, dus ook een kerkelijke gemeente, een preventiemedewerker moet aanstellen. De preventiemedewerker is een deskundige werknemer die verstand heeft van de geldende wet- en regelgeving met betrekking tot arbeidsomstandigheden en de veiligheid en gezondheid bij de dagelijkse activiteiten binnen de kerk. Bij kleinere verenigingen met minder dan 25 werknemers, zoals onze kerken, mag die preventiemedewerker ook de werkgever zelf zijn. Dus bijvoorbeeld iemand vanuit de kerkenraad of een door de kerkenraad aangestelde preventiemedewerker. Dat kan bijvoorbeeld iemand zijn uit de commissie van beheer of iemand die binnen de gemeente daarmee veel ervaring heeft. De kerkenraad blijft wel verantwoordelijk.

#### **E. Bedrijfshulpverlening (BHV)**

Bedrijfshulpverlening (BHV) is een maatregel die van oorsprong met name is getroffen voor kantoren en fabrieken en de daarbij behorende bemensing van de organisatie. BHV geldt echter ook voor de kerkelijke gemeenten.

Voor kerkgebouwen is er sprake van een gedeeltelijk afwijkende situatie. Gedurende korte tijd is er tijdens een zondagse kerkdienst een relatief groot aantal bezoekers aanwezig. Het aantal BHV'ers is niet wettelijk vastgelegd. De werkgever moet op basis van gehouden risico inventarisatie en evaluatie (RI&E) en uitgevoerd plan van aanpak de restrisico's bepalen, van waaruit het juiste aantal BHV'ers is vast te stellen voor de zondagse erediensten en overige activiteiten op doordeweekse dagen.

De belangrijkste aspecten van de BHV zijn:

- de invulling van de restrisico's en hulpverlening gedurende de eerste minuten bij een calamiteit;
- een plan voor BHV, EHBO, ontruiming en eerste hulpverlening;
- het voorkomen, beperken, bestrijden en behandelen van calamiteiten van brand en ongeval;
- weten hoe organisatorisch te handelen in geval van calamiteit, brand en ongeval;
- zorgdragen voor aanschaf en onderhoud van middelen die bij voorkoming, beperking, bestrijden en behandelen van calamiteiten noodzakelijk zijn;
- bijdragen aan de veiligheid en veiligheidsgevoel van de bezoekers.

Voor kerkelijke gemeenten geldt dat er dan ook adequate BHV-maatregelen getroffen moeten worden. Hierbij moet worden gedacht aan het verlenen van eerste hulp, het voorkomen van en bestrijden van een begin van brand, het waarschuwen van de betreffende hulpdiensten en ingeval van ontruiming het meewerken aan het zoveel mogelijk op ordelijke wijze ontruimen van het kerkgebouw.

Voor de adequate bedrijfshulpverlening binnen uw gemeente is noodzakelijk:

1. Handelen volgens toelichting en richtlijnen in het [Rapport Arbo, RIE en BHV](#) van OBenA van 19-03-16;
2. Uitvoeren van het stappenplan op 16 t/m 17 van voornoemd rapport;
3. Per gebouw inventariseren middels inspectie volgens de checklist [Zorg voor de veiligheid in CGK kerk en / of verenigingsgebouw](#);
4. Invullen van het (format) [calamiteitenplan voor ontruiming en actieplan bij eerste hulp](#).

Bovenstaande documenten zijn te downloaden van onze OBenA website [www.cgk.nl/obena](http://www.cgk.nl/obena).

Belangrijk is dat er voldoende medewerkers zoals kosters, beheerders en hun vervangers voor deze taken zijn geïnstrueerd. Daarvoor zijn externe opleidingen. Het verdient aanbeveling om gemeenteleden die via hun dagelijkse werkzaamheden al dergelijke werkzaamheden verrichten ook zoveel mogelijk hiervoor in te schakelen. Dat is veelal ook de praktijk in gemeenten. Geadviseerd wordt om met dit team van BHV'ers periodiek de veiligheidsvoorschriften en het ontruimingsplan door te nemen en/of te oefenen.

De Arbo-wet schrijft voor dat een kerkelijke gemeente dodelijke arbeidsongevallen, ongevallen die tot blijvend letsel of een ziekenhuisopname leiden, moet melden bij de arbeidsinspectie.

### Kerkelijke gemeenten met minder dan 40 uur betaalde arbeid per week:

Een kerkelijke gemeente waarbij in totaal minder dan 40 uur per week betaalde arbeid wordt verricht moet wel een RI&E uitvoeren, maar heeft niet de verplichting deze te laten toetsen door een Arbodienst. Daarnaast hoeft men niet verplicht aangesloten te zijn bij een Arbodienst.

De overige hiervoor genoemde punten onder art. E sub 1 tot en met 4 en communicatie, informatie, preventiemedewerker en BHV blijven wel van toepassing.

### Kerkelijke gemeenten met uitsluitend vrijwilligers:

De overige hiervoor genoemde punten onder art. E sub 1 tot en met 4 en communicatie, informatie, BHV blijven wel van toepassing met uitzondering van :

- het opstellen van een Risico en Inventarisatie en Evaluatie (RI&E).
- het aanstellen van een preventiemedewerker.

zie info op de navolgende weblinks [www.rie.nl/faqs/vrijwilligers](http://www.rie.nl/faqs/vrijwilligers) en [www.Arboportaal.nl/onderwerpen/rechten-en-plichten-werknemers/inhoud/vrijwilliger](http://www.Arboportaal.nl/onderwerpen/rechten-en-plichten-werknemers/inhoud/vrijwilliger)

-wel zijn Arbo voorschriften van toepassing als het werk risico's met zich meebrengt zoals onderstaand is aangegeven en volgens info op de weblink:

[www.arboportaal.nl/onderwerpen/rechten-en-plichten-werknemers/inhoud/vrijwilliger](http://www.arboportaal.nl/onderwerpen/rechten-en-plichten-werknemers/inhoud/vrijwilliger).

Vrijwilligers hebben net als werknemers recht op veilige en gezonde werkomstandigheden, volgens de hiervoor geldende Arbo voorschriften. De algemene zorgplicht en de verplichtingen met betrekking tot voorlichting en onderricht blijven van toepassing. Het is daarom van belang om ook vrijwilligers op de hoogte te brengen van de risico's en de maatregelen die erop zijn gericht om deze risico's te voorkomen en te beperken.

Als in een kerkelijke gemeente alleen vrijwilligers werkzaam zijn, kunnen er echter nog wel specifiek Arbo voorschriften vanuit de Arbo-wet/het Arbobesluit van toepassing zijn. Zo geldt bijvoorbeeld dat een kerkelijke gemeente toezicht moet regelen als de vrijwilligers onder de 18 jaar bij de kerk aan de slag gaan. Ook is de Arbo-wet van toepassing als er met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt of een vrijwilliger zwanger is. Ook als een vrijwilliger op hoogte werkt (boven de 2,5 meter). Bijvoorbeeld op een ladder, steiger of dak.

Hoewel een kerkelijke gemeente met enkel vrijwilligers niet onder de Arbo-wet valt, kan zij wel aansprakelijk worden gesteld. Dit vloeit voort uit het Burgerlijk Wetboek. In het kader van goed werkgeverschap is het de verantwoordelijkheid van de kerkelijke gemeente te zorgen voor een veilige werkplek. Dat geldt ook voor vrijwilligers. Wat als er een gemeentelid tijdens het werk met bijvoorbeeld een takkenversnipperaar een hand verliest?

*Wanneer bij een ongeval blijkt dat adequate voorzorgsmaatregelen achterwege zijn gebleven dan kan de kerkelijke gemeente hiervoor (financieel) aansprakelijk worden gesteld. Het is daarom aan te bevelen om toch een RI&E uit te voeren. Met de RI&E wordt in kaart gebracht welke risico's er bij de kerk spelen en welke maatregelen de kerk heeft genomen. Preventie loont.*

### Veiligheid kerkgebouw

Een bouwwerk mag geen gevaar opleveren voor bewoners, gebruikers en omgeving. Daarom heeft de overheid in het Bouwbesluit 2012 voorschriften voor veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid, brandveiligheid en milieu vastgelegd.

Een bouwwerk moet altijd voldoen aan die voorschriften. Verbouwingen vallen ook onder het bouwbesluit. De hiervoor geldende landelijke regels zijn vastgelegd in het [Bouwbesluit 2012](#).

De kerkelijke gemeente is verplicht bij een aanwezigheid van meer dan 50 personen tegelijk in het gebouw hiervan melding te doen bij de lokale gemeente van *bouwwerk brandveilig gebruik* via het digitale omgevingsloket online [www.omgevingsloketonline.nl](http://www.omgevingsloketonline.nl).

## Tot slot

Op de pagina <http://cgk.nl/arbo-bhv-en-beheer/> vindt u meer praktische informatie.